

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

**Flexibilita trhu práce ve vybraných zemích
Evropské unie**

Bardoňová Lucie

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Předmětem diplomové práce „Flexibilita pracovního trhu ve vybraných zemích Evropské unie“ je charakteristika trhu práce z pohledu flexibility a využívání flexibilních forem práce ve vybraných zemích. V teoretické části jsou rozebrány pojmy jako trh práce, flexibilita, flexibilní smluvní uspořádání a flexicurity. V praktické části je popsána situace na trhu práce ve vybraných zemích vzhledem k jejich postoji a podmínkám pro aplikaci flexibility na trh práce a také včetně využívaných flexibilních forem práce. Země jsou vybrány dle odlišného přístupu k problematice flexibilního trhu práce. Porovnávanými zeměmi jsou Česká republika, Dánsko a Španělsko. Pro komparaci těchto zemí jsou použity hlavní ukazatele trhu práce, resp. zaměstnanost a nezaměstnanost, a vybrané flexibilní formy práce, tedy částečné úvazky a poměry na dobu určitou. Na základě provedené komparace jsou vymezeny výhody a nevýhody trhu práce těchto zemí a jsou formulována doporučení pro Českou republiku. Tato doporučení slouží především pro regulaci nevýhod na českém trhu práce prostřednictvím výhod a dobré praxe z dánského a španělského trhu práce a dále k rozšíření flexibilních forem práce na tento trh.

Klíčová slova

Trh práce, flexibilita, flexicurity, flexibilní formy práce, částečný úvazek, poměr na dobu určitou, Evropská unie, Česká republika, Dánsko, Španělsko

Cíl práce

Cílem diplomové práce „Flexibilita trhu práce ve vybraných zemích Evropské unie“ bude charakterizovat současný stav trhu práce vybraných zemí se zaměřením na flexibilitu na trhu práce a na využívání flexibilních forem práce. K vybraným zemím bude patřit i Česká republika.

Cílem teoretické části diplomové práce bude charakterizovat pracovní trh a flexibilitu jako samostatné pojmy. Konkrétněji pak evropský trh práce z historického pohledu i současného rozdělení a flexibilizaci trhu práce EU i ČR. Dále budou vymezeny druhy flexibility a flexibilní trh práce bude rozdělen dle smluvních uspořádání na flexibilní formy v délce a organizaci pracovní doby a flexibilní formy zaměstnávání, kde budou tyto formy podrobněji charakterizovány. Nakonec bude vysvětlen pojem flexicurity jako trend spojující flexibilní pracovní trh s ochranou trhu práce.

Cílem praktické části diplomové práce bude charakterizovat český trh práce z historického hlediska a z pohledu vybraných ukazatelů trhu práce. Dalším cílem bude vymezení trhu práce vybraných zemí Evropské unie především z hlediska flexibility a využívání hlavních flexibilních forem. Dílčím cílem bude vymezení výhod a nevýhod trhů práce jednotlivých zemí a navržení doporučení pro Českou Republiku vyplývajících z přístupu ostatních zemí.

Metodika

Pro zpracování teoretické části diplomové práce bude použita metoda deskriptivní s využitím tištěné a elektronické odborné literatury, odborných studií, závěrečných zpráv a analýz zaměřených na rozebíranou tematiku. K popisu hlavních pojmů a rozboru problematiky trhu práce a jeho flexibilizace bude použito především tištěné odborné literatury.

Praktická část bude zpracována na základě metody deskriptivní a komparativní. Pomocí příslušných dokumentů bude podrobněji popsána situace flexibility pracovních trhů ve vybraných státech. Tyto země budou vybrány na základě odlišného přístupu k řešené problematice. Česká republika a její trh práce budou rozebrány pomocí vývoje dat hlavních ekonomických ukazatelů. Jednotlivé země budou komparovány z hlediska vybraných ukazatelů trhu práce a vybraných flexibilních forem práce. Veškerá data budou analyzována pomocí časových řad. Práce se bude zabývat především časovými řadami v období 2000 - 2013. Nakonec budou země zhodnoceny z hlediska výhod a nevýhod jejich trhu práce

a dostupnosti vybraných flexibilních forem trhu práce. Ze získaných informací budou navržena doporučení pro český trh práce z pohledu ostatních flexibilních trhů práce a regulace vybraných nevýhod pomocí příkladů z ostatních zemí.

Doporučení pro Českou republiku

Z analyzovaných údajů a po komparaci zemí a stanovení jejich výhod a nevýhod plynou určitá doporučení pro ČR, která by redukovala nevýhody flexibilního trhu práce a pomohla k rozšíření flexibilních forem pomocí dobrých příkladů z ostatních vybraných zemí, Dánska a Španělska.

Mezi tato doporučení patří podpora účasti žen na trhu práce, jelikož genderová propast v ČR je velká. Tato účast by zvýšila zaměstnanost současně s příjmy do státního rozpočtu. Vhodnou formou by bylo vytvoření nových pracovních míst či pobídky zaměstnavatelů k najímání žen například na částečné úvazky, které slouží pro kombinaci pracovního a rodinného života, která je právě z pohledu žen nepostradatelná. Dalším doporučením je změna sociálního systému, tedy zmírnění podmínek podpor v nezaměstnanosti, s dostatečnou kontrolou vzhledem k lidskému faktoru, která by vedla k větší mobilitě pracovníků a ochotě a jistotě při přecházení ze zaměstnání. Takovéto uvolnění musí být podpořeno kontrolou a pobídkami nezaměstnaných k nalezení práce. Systém, který je nyní nastaven, působí demotivačně na zaměstnance z pohledu změny zaměstnání. S tímto doporučením je spjato další doporučení, tedy znovuzavedení přivýdělku k podpoře v nezaměstnanosti. To by nezaměstnaného motivovalo k nástupu do práce na částečný úvazek, který by mohl kombinovat s vyplácenou podporou. Dále je důležité podpořit rozvoj formální péče o děti prostřednictvím státních institutů, která by rodiči umožnila aktivní účast na trhu práce například ve formě částečných úvazků, které jsou pro tuto kombinaci nejvhodnější. Zkrátila by se tak neúčast rodiče na trhu práce a usnadnilo se jeho následné začlenění do plného pracovního procesu. S tímto také souvisí doporučení možnosti zkrácení rodičovské dovolené při zachování příspěvku, které by rodiči umožnilo umístit dítě do příslušného zařízení a aktivně se účastnit na trhu práce formou částečného úvazku. Vhodné by také bylo podpořit celoživotní vzdělávání například formou vzdělávacích programů, které by podpořily zájem o částečné úvazky a zároveň zvýšily vzdělanostní úroveň obyvatel. Dalším doporučením je podpora částečných úvazků ve formě úlev na straně zaměstnavatelů a posílení jistoty na straně zaměstnanců. Dále provedení okrajové reformy

ve prospěch poměrů na dobu určitou k zaměstnávání mladých, na trh práce nově vstupujících jedinců. Poměry na dobu určitou by usnadnily zapojení mladých na trh práce zároveň s menším zatížením a snazším propouštěním na straně zaměstnavatele. Mezi další doporučení pro český trh práce patří liberalizace procesu propouštění, zesílení vlivu odborů a zvýšení výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti.

Aplikace uvedených doporučení na český trh práce by vedla především k rozvoji flexibility na trhu práce a zároveň k rozšíření flexibilních forem práce, které českému trhu chybí.

Závěr

Nejlepším příkladem úspěšně zavedeného flexibilního trhu je ze srovnávaných zemí Dánsko, které si tak udržuje vysokou míru zaměstnanosti a relativně nízkou míru nezaměstnanosti. Dánsko kombinuje flexibilní trh práce, štědrý sociální systém a aktivní politiku zaměstnanosti, resp. zlatý trojúhelník, který je navíc podpořen celoživotním vzděláváním. Fungování tohoto systému je však velice náročné na veřejné výdaje a silně závislé na veřejné zodpovědnosti obyvatel. I proto není možné tento model aplikovat do všech států EU, je však možné se inspirovat a poučit. V Dánsku jsou nejvyužívanější flexibilní formou částečné úvazky, jejichž podíl na celkové zaměstnanosti v roce 2013 byl 25,4 %.

Španělsko je příkladem státu, kdy z pohledu flexibility trhu práce neplatí, že více je vždy lépe. Na španělském trhu práce je velmi silná dominance smluv na dobu určitou. Toto masivní užívání bylo krátkodobě prospěšné, z dlouhodobého hlediska však došlo k posílení duálního charakteru trhu práce. Jejich podíl na celkové zaměstnanosti v roce 2013 byl 23,1 %.

Česká republika je z pohledu flexibility na pracovním trhu na nižší úrovni než Dánsko a Španělsko. Přesto si udržuje relativně nízkou míru nezaměstnanosti, která je velice obdobná jako v Dánsku, i celkem vysokou míru zaměstnanosti. Flexibilní trh práce není žádným výrazným způsobem podporován a naopak jsou mu kladeny různé rozvojové bariéry. V ČR je celkově velice nízká poptávka po flexibilních formách práce a neexistují zde programy pro jejich podporu a rozvoj. Žádné flexibilní formy zde nedominují. Stejně rozšíření je ve prospěch částečných úvazků i smluv na dobu určitou, které ovšem ani u jedné formy nepřekročilo 10 % z celkové zaměstnanosti.

Seznam použitých zdrojů

- FORMÁNKOVÁ, Lenka, DUDOVÁ, Radka, VOHLÍDALOVÁ, Marta. *Bariéry a možnosti využití flexibilních forem práce v ČR z komparativní perspektivy: výstupní zpráva z projektu řešení veřejné zakázky: ZVZ 255 (MPSV ČR)* [online]. 2011. 171 s. Dostupný z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13789/flexi_prace.pdf.
- KOTÍKOVÁ, Jaromíra, KOTRUSOVÁ, Miriam, VYCHOVÁ, Helena. *Flexibilní formy práce ve vybraných zemích EU* [online]. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2013. 147 s. Dostupný z www: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_366.pdf. ISBN 978-807-4161-315.
- KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 256 s. ISBN 80-245-1149-5.
- NEKOLOVÁ, Markéta. *Vliv nových forem zaměstnávání v ČR a zemích EU na vývoj pracovního práva* [online]. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010. 35 s. Dostupný z www: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_308.pdf. ISBN 978-807-4160-578.
- VÚPSV. *Analýza flexibilních forem zaměstnávání a organizace pracovní doby v České republice: Závěrečná zpráva. (Výzkumný ústav práce a sociálních věcí)* [online]. Praha. 2004. 49 s. Dostupný z www: http://www.equalcr.cz/files/clanky/910/analyza_flexibilni_formy_zamestnavani_v_CR.pdf.